

2014-2020 m. ES struktūrinės paramos veiksmų programos išankstinio vertinimo ir viešųjų aptarimų rezultatų pristatymas

2013 m. spalio 17 d.

Haroldas Brožaitis, VPVI direktorius

EK gairės programavimui 2014-2020

- identifikuoti **esminius iššūkius**, kurie bus sprendžiami (pagrįsti v. tariami poreikiai);
- nustatyti siekiamo **pokyčio** kryptį, tą situaciją, kurią norima pasiekti (tikslas);
- analizuoti **įvairius veiksnius**, kurie padės ar trukdys būsimiems rezultatams sąlygoti norimą pokytį (investicijos, reguliavimas; *išankstinės sąlygos*);
- pasiūlyti kaip būsimus pasiekimus žadama **matuoti** (priežiūra ir vertinimas).

= parengti **pokyčio teorija/s** veiksmų programai, jos prioritetams, pagrindinėms intervencijoms

Programavimo iššūkiai

Plėtojant tokią pokyčių teoriją ir jau turint ankstesnę programavimo ir įgyvendinimo patirtį,

- yra santykinai lengva nustatyti pagrindinius iššūkius bei sutarti dėl pagrindinių siekiamo pokyčio krypčių (platu -> nekontroversiška);
- taip pat galima gana tiesmukiškai pasiūlyti galimus veiksmus, intervencijų kryptis (pagr. klausimų atidėjimas tolimesniems etapams); tačiau
- tikras iššūkis yra vidurinė pokyčio grandis (kodėl mes manome, kad vykdant siūlomus veiksmus sulauksime siekiamo pokyčio?): kokie bus tarpiniai rezultatai ir kaip jie bus susiję su laukiamu pokyčiu, nes
 - trūksta pagrįstų įrodymų apie priežastinius ryšius (pvz., kas geriausiai didina pasiekimų lygį mokyklose);
 - tai gali liesti politiškai jautrias sritis, mat pokyčiai gali sąlygoti gana esminį išteklių pers(is)kirstymą (pvz., mokyklų tinklo optimizavimas ar socialinių globos paslaugų deinstitucionalizacija).

Kartu tenka suderinti gana skirtingas įvairių suinteresuotų pusių turimas pokyčių teorijas... (kurių esmė gali sutapti, bet skirtis akcentai)

Išankstinio vertinimo metodika

Kaitos teorija grįstas vertinimas:

- Situacijos analizė, poreikių įvertinimas;
- Tikslų ir priemonių rekonstravimas, prielaidų ir kitų aiškinamųjų veiksnių nustatymas;
- Pasiūlytos intervencijų logikos įvertinimas.

Ekonometrinis modeliavimas:

- Pagrindinių ekonominio augimo veiksnių ir struktūrinių ypatumų nustatymas;
- Modelio parengimas, remiantis istorine informacija;
- Tikėtino ES struktūrinės paramos intervencijų poveikio BVP, užimtumui, investicijų ir kainų lygiui įvertinimas (keli scenarijai).

Fokusuotos grupinės diskusijos:

- Ekspertų grupinė diskusija situacijos analizei aptarti;
- Fokusuota grupinė diskusija skirta VP prioritetų intervencijų logikai.

Konsultacijos ir susitikimai su institucijomis;

Interviu programa su partneriais;

Viešieji aptarimai.

Pateikti pasiūlymai dėl VP struktūros

- **Mažinti investicinių prioritetų** (integruojant į bendresnius) ir **specifinių uždavinių** (nusakant aiškų siekiamą pokytį) skaičių;
- **Grupuoti veiklas**, neiškirti labai smulkių, projekto lygmens veiklų, **vengti atskirų sektorių išskyrimo**;
- **Užtikrinti planuojamų veiklų atitikimą** konkrečiau **ES SP fondo** intervencijų sričiai;
- **Nustatyti aiškias takoskyras** tarp intervencijų, užtikrinti skirtingų institucijų planuojamų intervencijų **suderinamumą ir papildomumą**;

Trys pasikartojančios/apibendrinančios įžvalgos

Dauguma siekiamų **pokyčių** reikalauja (ne tiek) **investicijų/finansavimo**, bet ir sektoriaus/politikos srities **reguliavimo** tobulinimo: ex-ante sąlygos gali būti ir nacionalinės, siūlome įtraukti daugiau tokio pobūdžio įsipareigojimų

Balansas tarp investicijų į infrastruktūrą ir einamojo finansavimo priemonių: demografinės tendencijos, jau sukurtos infrastruktūros palaikymo kaštai, praeities perteklinio investavimo pavyzdžiai skatina atsargiai vertinti investicijas į infrastruktūrą ir nebijoti prioritetą teikti einamajam/veiklos finansavimui

Dažnai akcentuojamas planas vs. įgyvendinimas: **esminių investavimo principų** minėjimo svarba strateginio lygmens dokumente

[ir ketvirta: poreikis **nuosekliau derinti siekiamo pokyčio skatinimo sritis/instrumentus tarp čia aptariamų ir kaimo plėtros priemonių**

Išankstinių sąlygų įvertinimas

Iš **24 Lietuvai aktualių** teminių išankstinių sąlygų:

- **5** yra pilnai įgyvendintos;
- **9** yra dalinai įvykdytos ir galėtų būti įgyvendintos iki VP pateikimo;
- **10** nėra įgyvendintos, bet yra nustatyti įgyvendinimo planai;

TAČIAU su didesne rizika susijusios yra šių išankstinių sąlygų įgyvendinimas:

- **1 VP prioritetas:** Sumanios specializacijos strategijos (S3) ir daugiamečio biudžeto ir investicijų plano parengimas;
- **2 VP prioritetas:** su S3 susijusios Skaitmeninio augimo programos parengimas ir Naujos kartos prieigos infrastruktūros plano parengimas;
- **5 VP prioritetas:** nacionalinių/regioninių rizikos vertinimų atlikimas, siekiant nustatyti ir įgyvendinti tinkamas jų valdymo priemonės;
- **8 VP prioritetas:** Socialinės įtraukties veiksmų plano ir romų įtraukties politikos programos parengimas;

VP prioritetų viešieji aptarimai

Surengti 1, 4, 5, 6 (energetikos dalis), 7, 8, 9 ir 10 VP viešieji prioritetų aptarimai parodė, kad:

- **Socialiniai ir ekonominiai partneriai** labiau linkę diskutuoti apie finansavimo principus ir VP įgyvendinimo priemones → partnerystės procesą svarbu pratęsti;
- **Už ES paramos programavimą atsakingoms institucijoms (įskaitant ŽŪM)** dar reiks vidinių diskusijų, tikslinant intervencijų takoskyras ir veiksmų suderinamumą.

1. Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas (1)

MTEP ir inovacijų infrastruktūros kūrimas ir plėtra

- Investicijų į infrastruktūrą ir išlaidų tyrimams, inovacijų paslaugoms balansas;
- Esminių principų nustatymas: demonstruojama tarpt. ekselencija, realus privataus sektoriaus ko-finansavimas, prioritetas įrangai (statyba – tik išskirtiniais atvejais);
- Reguliavimas: sąvokų (slėnis, kompetencijos centras, technologinis centras, MTP, technologijų perdavimas, kt.) aiškinimas/suvienodinimas kaip investicijų dubliavimo priemonės (kitos galimybės: investavimas bendru ŠMM ir ŪM sutarimu? viena agentūra?);
- Taip pat privataus sektoriaus dalyvavimo, plėtojant ir naudojant MTEP ir inovacijų viešąją infrastruktūrą, modelio reglamentavimas

Verslo ir mokslo bendradarbiavimas, tyrimų rezultatų komercinimas ir inovacijos

- Ne vien Lietuvos mokslo žinių komercializavimas Lietuvos versle... Pagrindinis tikslas: nauji produktai/paslaugos, procesai
- Integruota, sumania specializacija grįsta mokslinių tyrimų ir **inovacijų** strategija (pvz., TUI pritraukti aukštos pridėtinės vertės darbo vietas prioritetinėse kryptyse)
- Įtraukti nuostatas, kad bus siekiama tobulinti reguliavimą (intelektinės nuosavybės apsaugos, inovacinių viešųjų pirkimų reglamentavimas), mažinti administracinę naštą.
- [inovacijų paklausa:] Numatyti, kad inovacijų skatinimo priemonės taikys kuo platesnis ministerijų ir kitų valstybės institucijų ratas
- Viešosioms paslaugoms teikti skirtų inovacijų vieta?

1. Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas (2)

Partnerių pastabos ir pasiūlymai:

- Aiškiai apibrėžti ir sutarti dėl **vartojamų sąvokų** (kompetencijų centrai, technologijų centrai ir kt.)
- MTEP infrastruktūros kūrimą **derinti su mokymais** naudotis įsigyta įranga;
- Aiškiai atskirti **inovacijų tipus** (pasaulio/Europos/rinkos, šalies, įmonės), prioritetą taikant globalioms, į eksportą orientuotoms inovacijoms;
- Taikyti **platesnę inovacijų sąvoką**, įtraukiant ir į produktyvumo didinimą ir pranašumą tarptautinėje rinkoje orientuotas produkto ir proceso inovacijas;
- Daugiau dėmesio skirti intervencijoms, nukreiptoms į **privačių investicijų skatinimą** ir inovatyvių prekių ir paslaugų dalies įmonių apyvartoje didėjimą.
- Į inovacijų paklausos didinimą **įtraukti kuo daugiau organizacijų** (valstybės institucijas, viešąsias įstaigas, verslo įmones)
- Užtikrinti **valstybės institucijų pajėgumus** vykdyti inovatyvius viešuosius pirkimus

2. Informacinės visuomenės skatinimas

Išankstinio vertinimo rekomendacijos:

- **aktyvesnis RRT, operatorių įtraukimas** identifikuojant pilkas NKP zonas; koordinavimas su KPP dėl investicijų į jas
- įvairesni ir inovatyvūs modeliai **gyventojų skaitmeniniam raštingumui skatinti, įtraukiant vietas bendruomenes ir NVO, skatinant savanorystę.**
- [siekiant didesnės IRT paklausos versle] numatyti, kad bus inicijuojami ir reikiami teisės aktų pakeitimai, ypač siekiant sukurti teisinės ir organizacinės prielaidas viešosios informacijos (*open data*) panaudojimui komerciniais tikslais;
- Viešos e-paslaugos kaip neišnaudotas poreikį skatinantis išteklius; tačiau esminiai principai:
 - a) inicijuojant projektus ir priimant sprendimus dėl finansavimo nuosekliai įvertinami kuriamų sistemų palaikymo ir ateities veiklos kaštai;
 - b) sukurta valstybės informacinių išteklių optimizavimo ir konsolidavimo vizija (programa) ir jos įgyvendinimo veiksmų planas, kurioje būtų aptarti perėjimo iš dabartinės (decentralizuotos, fragmentuotos) sistemos klausimai (pvz., kokius valstybės duomenų centrus ir registrus reiktų panaikinti), debesų kompiuterijos galimybių naudojimas, valstybės informacinių išteklių dalinimosi principai ir t.t.;
 - c) užtikrinta, kad investuojama bus tik įsitikinus, kad konkrečioje organizacijoje ar jų grupėje egzistuoja reikiama ir pakankama viešojo sektoriaus IRT darbuotojų kompetencija inicijuoti, suformuluoti projektus, prižiūrėti jų įgyvendinimą ir užtikrinti tolimesnį palaikymą. Pagal poreikį ją tikslinga sustiprinti formuojant (laikinus) atskirų programų ar projektų grupių (pvz., e-sveikata) įgyvendinimo biurus pačioje valstybės administracijoje; taip pat rekomenduojama duoti nuorodą į tolimesnį tokių gebėjimų stiprinimą pagal Veiksmų programos 9 ir 10 prioritetus.

3. Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas

Išankstinio vertinimo rekomendacijos:

- Pateikti **daugiau sąsajų su kitomis aktualiomis intervencijomis**, kurios tiesiogiai veikia verslumą ir naujų įmonių steigimąsi (1, 7 ir 8 VP prioritetai bei ypač KPP), kartu paaiškinant kaip šio investicinio prioriteto intervencijos jas papildys.
- Didesnį dėmesį skirti verslumo skatinimui ir **naujų įmonių steigimui tikslinėse (kitose nei didieji miestai) teritorijose**, koordinuojant šių veiksmų įgyvendinimą su investicijomis, taikant integruotos teritorinės plėtros modelius.
- Rekomenduojama VP tekste nurodyti, kad svarbiu verslumą ir įmonių steigimąsi ribojančiu veiksniu išlieka ne tik **finansų ir paslaugų prieinamumas, verslumo gebėjimai**, bet ir **reguliavimas** – mokestinė aplinka, taip pat administracinė ir reguliavimo našta, kurie bus tobulinami
- Internacionalizavimo atveju – didesnis dėmesys dar **neeksportuojančių įmonių veiklos internacionalizavimo** skatinimui bei integraciją į **didesne rizika pasižyminčias rinkas** lengvinančioms priemonėms
- Labiau pabrėžti **vadovavimo ir lyderystės**, didele dalimi lemiančių inovacijų potencialą SVV, stiprinimą (sąsajos su 9 VP prioritetu).
- Plačiau **taikyti finansinius instrumentus** arba svarstyti grąžintinių subsidijų arba mažo intensyvumo/mažos apimties negrąžintinių subsidijų galimybes, siekiant išvengti privačių investicijų išstūmimo efekto.

4. Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių gamybos ir naudojimo skatinimas (1)

Išankstinio vertinimo rekomendacijos:

- akcentuoti finansinės paramos intensyvumo ir formos variavimą priklausomai nuo investicijų pobūdžio, siekiant sumažinti galimus išstūmimo ir pakeitimo efektus (investuoti tik įvertinus projektų atsipirkimą, finansavimo trūkumui padengti; kita vertus, tikslinga taikyti paskolas, grąžintinas subsidijas);
- akcentuoti reguliavimo tobulinimą (pvz., daugiabučių šilumos ūkio priežiūra, kompensavimo už šildymą ar kurą tvarkas, kt.), taip pat
- investuojant į energijos efektyvumą tiek įmonėse, tiek į viešus pastatus bei daugiabučius, rekomenduojama skatinti ir išplėtoti energijos vartojimo taupymo sutarčių modelio (ESCO) taikymą, kartu numatant aktyvesnį energijos taupymo rezultatais grįstų viešųjų pirkimų (angl. *Energy performance contracting*) taikymą perkančiųjų organizacijų tarpe;
- akcentuoti kitus aktualius principus: įmonėse – dvipakopis investavimas; daugiabučiai - kvartalinė renovacija, būsto rinkos vertės/perspektyvų vertinimas šalia energetinio efektyvumo pokyčių;
- [energijos vartojimo efektyvumo atveju] taip pat investuoti į viešinimo, gerosios praktikos sklaidos kampanijas;
- tais atvejais, kai mažai lėšų, o galima nauda ir atsiperkamumas sunkiau apibrėžiami, kaip investavimo principą akcentuoti pilotinius/bandomuosius/demonstracinius projektus (pvz., pažangiųjų el. tinklų atveju).

4. Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių gamybos ir naudojimo skatinimas (2)

Partnerių pastabos ir pasiūlymai:

- VP tekste daugiau dėmesio skirti kitiems nei biomasė AEI, **svarstyti vėjo, saulės energijos, biodujų gamybos finansavimo alternatyvas;**
- Kuriant papildomus biomasę kaip AEI naudojančių kogeneracinių elektrinių pajėgumus svarbu užtikrinti **biomasės paklausos ir pasiūlos (įtraukiant ŽŪM) koordinavimą;**
- Užtikrinti energetikos srityje rengiamų **strateginių dokumentų suderinamumą ir savalaikiškumą;**
- Įvertinti **finansinių instrumentų arba mažo intensyvumo subsidijų taikymo galimybes,** siekiant subalansuoti planuojamoms įgyvendinti priemonėms reikalingų lėšų ir numatyto finansavimo skirtumus;

4. Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių gamybos ir naudojimo skatinimas (3)

Partnerių pastabos ir pasiūlymai:

- Taikyti **kompleksines energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones**, pradedant ekonominiais svertais (pvz. įmonėms), pastatų renovacija (kaip alternatyvą svarstyti galimybe finansuoti rezultatą, o ne patirtas išlaidas), demonstraciniais projektais, kurie išbandytų technologinius sprendimus.
- Įvertinti galimybes **diegti AEI naudojančias technologijas** renovuojant viešuosius pastatus ir daugiabučius, pritaikant sistemas suderintam **centralizuoto ir decentralizuoto šilumos tiekimo** būdų derinimui;
- Įvertinti **kitų sričių potencialą (pvz. transporto)**, siekiant iki 2020 m. įvykdyti Lietuvos įsipareigojimus energijos vartojimo efektyvumo srityje.

5. Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos (1)

Išankstinio vertinimo rekomendacijos:

Klimato kaita: planuoti ne tik klimato kaitos mažinimui ir kovai su klimato kaitos pasekmėmis skirtas priemones, bet prisitaikymo priemones; vertinti kitų VP prioritetų intervencijas klimato kaitos požiūriu; stiprinti atsakingų institucijų pajėgumus koordinuoti su klimato kaita susijusius klausimus.

Atliekų tvarkymas: plačiau taikyti „teršėjas moka“ principą; daugiau dėmesio skirti bioskaidžių atliekų perdirbimui; užtikrinti metodinę pagalbą RATC

Vandens tiekimas ir nuotekų valymas: siekiant sumažinti perteklinio investavimo riziką, vertinti vandentvarkos projektų finansinį atsiperkamumą, atsižvelgiant į demografines tendencijas ir ankstesnių programavimo laikotarpių patirtį; numatyti finansinių instrumentų taikymo galimybes.

Gamtos ir kultūros paveldas: integruotai planuoti investicijas į gamtos ir kultūros paveldą bei viešąjį turizmo infrastruktūrą; koordinuoti intervencijas gamtos paveldo ir biologinės įvairovės srityse.

Biologinė įvairovė: planuojant bioįvairovės apsaugos priemones ir siekiant tvarių rezultatų, įvertinti ankstesnių laikotarpiu patirtį; užtikrinti priemonių suderinamumą su kitomis planuojamomis intervencijomis.

5. Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos (3)

Partnerių pastabos ir pasiūlymai:

Klimato kaita:

- Investuojant į aplinkos stebėsenos ir laboratorinę įrangą remtis atlikta situacijos ir poreikių analize;
- Daugiau dėmesio skirti prisitaikymo prie klimato kaitos veiksams;
- Privačiam sektoriui plačiau taikyti „teršėjas moka“ principą;
- Stiprinti klimato kaitos žinių bazę ir administracinius pajėgumus;
- Svarstyti galimybę remti ISCC sertifikavimą įmonėms

5. Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos (4)

Partnerių pastabos ir pasiūlymai:

Gamtos ir kultūros paveldas:

- Įvertinti investicijų į viešąjį turizmo infrastruktūrą poreikius ir jos išlaikymo kaštus;
- Užtikrinti dialogą su vietos bendruomenėmis projektų planavimo ir atrankos metu;
- Rengiant kultūros paveldo projektus pasitelkti ekspertų pagalba (pvz. ICOMOS);
- Integruotai planuoti gamtosaugos ir kultūros paveldo infrastruktūrą;

Biologinė įvairovė:

- Įvertinti radioaktyvių atliekų tvarkymo prioritetiškumą ribotų išteklių kontekste;
- Finansuoti apleistų teritorijų tvarkymą tik valstybei priklausančiuose objektuose;
- Planuojant rūšių apsaugos priemones, rengti metodinius dokumentus (pvz. invazinių rūšių srityje) ir strateginius dokumentus (rūšių veisimo srityje)

5. Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos (2)

Partnerių pastabos ir pasiūlymai:

Atliekų tvarkymas:

- Rengiamame Valstybiniame atliekų tvarkymo plane apibrėžti atliekų tvarkymo prioritetus;
- Daugiausia dėmesio skirti buities pavojingų atliekų, stambiagabaričių atliekų ir bioskaidžių atliekų tvarkymui;
- Investuojant prioritetą turi būti teikiamas sistemų, kurios be ESSP paramos nepradės veikti, plėtrai;
- Įvertinti paramos atliekų surinkimo ir transportavimo pajėgumų plėtrai tikslumą;

Vandens tiekimas ir nuotekų valymas:

- Stiprinti APVA pajėgumus vertinti projektų technines inžinerines savybes;
- Rengti metodikas vandentvarkos projektų finansinio atsiperkamumo/ribinio naudingumo analizei atlikti;
- Svarstyti efektyvių ir ekonomiškai atsiperkančių mažo pajėgumo dumblo deginimo įrengimų įsigijimo rėmimą.

6. Tvaraus transporto, pagrindinių tinklų infrastruktūros skatinimas (1)

Išankstinio vertinimo rekomendacijos:

- Pabrėžti investicijų į oro uostus svarbą užtikrinant Lietuvos tarptautinį pasiekiamumą, kuris yra esminis kitų VP prioritetų (pvz., TUI pritraukimas, aukščiausios kvalifikacijos darbo jėgos ir tyrėjų judumas ir pan.) įgyvendinimui;
- VP tekste nurodyti, kad investuojant į judumą regionuose didinančias priemones bus remiamasi įrodymais apie galimą sisteminį tokių investicijų poveikį visam transporto srautui regiono ar šalies mastu, regiono pasiekiamumui, tuo tikslu sukuriant arba plėtojant reikalingus transporto sistemos modeliavimo gebėjimus.
- Sutelkti investicijas į esmines kryptis (pvz., investicijų į regioninės reikšmės oro transporto infrastruktūros plėtrą, sukuriant sąlygas oro taksi ar sportui, poveikis yra abejotinas)
- Numatyti finansinių instrumentų taikymo galimybes pajamas iš vartotojų generuojančių projektų atveju;
- Svarbi įgyvendinimo prielaida yra tvaraus judumo miestuose planai (SUMP). Numatyti, kad bus organizuotas tinkamas nacionalinis palaikymo procesas (pvz., plėtojamoms nacionalinės SUMP rengimo gairės, kt.)

6. Tvaraus transporto, pagrindinių tinklų infrastruktūros skatinimas (2)

Dujų ir elektros paskirstymo, perdavimo ir saugojimo sistemų plėtra

Išankstinio vertinimo rekomendacijos:

- Svarstyti finansinių instrumentų taikymo galimybes, finansuojant planuojamas intervencijas energetikos srityje;
- Atsižvelgti į pagal ES Bendrojo intereso projektų sąrašą planuojamų projektų finansavimo galimybes;

Partnerių pastabos ir pasiūlymai:

- Svarstant kitų nei negrąžintina subsidija paramos formų taikymo galimybes atsižvelgti į kiekvieno projekto pobūdį;
- Aiškiai apibrėžti (VP tekste) pažangiųjų (angl. *smart*) tinklų sąvoką, siekiant išvengti skirtingo jos traktavimo tarp pareiškėjų, VP įgyvendinančių institucijų ir EK.
- Įgyvendinti pilotinius pažangiųjų tinklų plėtros projektus.

7. Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas (1)

Išankstinio vertinimo rekomendacijos:

- VP tekste nurodyti, kad siekiant tvaraus pokyčio didinant kultūros išteklių prieinamumą bei naudojimąsi jais, investicijos į kultūros sektorių bus derinamos su struktūrinėmis sektoriaus reformomis.
- Ambicingiau pristatyti Darbo biržos vaidmenį (ne vien bedarbiai, bet visi perėjimai darbo rinkoje); išlaikyti orientaciją į įdarbinimą nukreiptas ADRP (ne viešuosius darbus)
- Pabrėžti reguliavimo svarbą (darbo santykių reguliavimo, apmokestinimo tobulinimas, kitos šešėlinės ekonomikos mažinimo priemonės) siekiamiems pokyčiams pasiekti
- Tikslinti skiriamąją ribą dėl verslumo skatinimo ne tik su 3 VP prioritetu, bet ir su 8 VP prioritete minimomis socialinėmis įmonėmis, parama kurioms yra nukreipta į labiausiai pažeidžiamų grupių verslumo ir savarankiško darbo skatinimą
- Detalizuoti „Jaunimo garantijos“ įgyvendinimo schemą, įvertinti lėšų kiekį atsižvelgiant į numatomas papildomas ES lėšas.

7. Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas (2)

Partnerių pastabos ir pasiūlymai:

- Daugiau dėmesio skirti lyčių lygybės skatinimo priemonių įgyvendinimui, atsižvelgiant į skurdo feminizacijos, vyrų ir moterų darbo apmokėjimo skirtumo problemas;
- Skatinant užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje ADRP priemonių įgyvendinimą derinti su socialinių pašalpų sistemos efektyvumo didinimu, siekiant didinti paskatas įsidarbinti.
- Aktyviai įtraukti partnerius į konkrečių priemonių planavimą ir įgyvendinimą
- Daugiau dėmesio skirti užimtumui kaime

8. Socialinės įtraukties didinimas ir parama kovai su skurdu

Išankstinio vertinimo rekomendacijos:

- Numatyti aiškius sveikatos, socialinių paslaugų infrastruktūros optimizavimo ir plėtojimo planus („žemėlapis“ ir/arba teritorijos)
- Reguliavimas: socialinės apsaugos, socialinių pašalpų sistemos tobulinimas
- Įgyvendinimo būdų koordinavimas (valstybės vs regionų planavimas), taip pat koordinavimas su ITI
- Pabrėžti socialinį verslą, o ne socialines įmones
- Sveikatos apsaugos atveju išlaikyti akcentą sveikai gyvensenai, prevencijai ir profilaktikai
- Užtikrinti **veiksmų koordinavimą** tiek tarp institucijų (SADM, SAM, ŠMM, savivaldybės), tiek jų viduje, siekiant veiksmų suderinamumo ir tvarių rezultatų.

8. Socialinės įtraukties didinimas ir parama kovai su skurdu

Partnerių pastabos ir pasiūlymai:

- Siekiant mažinti socialinę atskirtį, svarbu ne tik didinti socialinių paslaugų prieinamumą ir skatinti įsitraukimą į darbo rinką, bet ir **numatyti psichinės sveikatos gerinimo priemonių** (įgyvendinamų SAM).
- Įtraukti **priemones lyčių lygybei skatinti** ir smurto artimoje aplinkoje mažinimui.
- Į priemonių planavimą ir įgyvendinimą kaip lygiaverčius partnerius **įtraukti** ne tik savivaldybės, bet ir **vietos bendruomenes**.
- Nustatyti **ambicingesnius siekius, mažinant sergamumą tuberkulioze**, užtikrinti efektyvias įgyvendinimo priemones šioje srityje;
- Skatinant socialinę įtrauktį įvertinti **NVO vaidmenį ir potencialą** įgyvendinti planuojamas priemones.

9. Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas (1)

Išankstinio vertinimo rekomendacijos:

- ERPF lėšos į infrastruktūrą turi būti investuojamos siekiant sudaryti sąlygas ir paremti iš ESF finansuojamus pokyčius, pvz., investicijas į mokyklų tinklo optimizavimą turėtų prisidėti prie mokinių pasiekimo lygio didėjimo ir iškritimo (ypač kaimo vietovėse) mažėjimo;
- Numatyti aiškius švietimo infrastruktūros optimizavimo ir plėtojimo planus, kurie sudarytų prielaidas tvarioms investicijoms ir sumažintų perteklinio investavimo riziką; pirmenybė modernizavimui, o ne naujų pastatų statybai;
- Aktyviau svarstyti ne vien negražintinų subsidijų taikymo galimybes.

9. Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas (2)

- Siūlomas labiau integruotas požiūris (optimizavimo vaidmuo didinant pasiekimus? didinant mokytojo profesijos patrauklumą?)
- ESF lėšos į veiklą (individa), o ne pasirengimą (programų, metodikų ir kt. rengimą), ypač profesinio mokymo, studijų atveju; mokyklos/mokytojo iniciatyva besiremiantys projektai
- Reguliavimas: praktika; aktyvesnis ekonominių-socialinių partnerių įtraukimas į sektorinių praktinio mokymo centrų valdymą
- Rekomenduojama neplanuoti atskiro efektyviam studijų valdymui skirto uždavinio (šiai sričiai nemažai dėmesio buvo skirta 2007-2013 m.), o reikiamas veiklas, įtraukti į specifinį uždavinį, nukreiptą į studijų kokybės ir atitikimo darbo rinkos poreikiams didinimą
- Daugiau dėmesio skirti žmogiškųjų išteklių tobulinimui SVV ir vengti privačių investicijų pakeitimo.

9. Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas (3)

Partnerių pasiūlymai:

- Investuojant į profesinio mokymo infrastruktūrą svarstyti galimybę **taikyti privataus ir viešojo sektoriaus partnerystės** modelius (PPP);
- Skatinti aktyvų **aukštojo mokslo įstaigų ir verslo bendradarbiavimą**, sudarant studijų programas, kviečiant įmonių specialistus dėstyti jose (kompensuojant prarasto darbo laiko išlaidas įmonėms);
- VP tekste paminėti poreikį skatinti **lyčių lygybę moksle** (ypač tiksliuosiuose moksluose);
- Pabrėžti **kūrybinio technologinio mokymo** mokyklose ir neformaliajame ugdyme svarbą;
- Sudaryti geresnes sąlygas jaunų **tyrėjų** mobilumui ir **įsidarbinimui** privačiame sektoriuje;
- Įgyvendinti **rinkodaros priemones**, skatinant studijų tarptautiškumą, **pritraukiant** daugiau dėstytojų ir studentų **iš užsienio**.

10. Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas (1)

Išankstinio vertinimo pasiūlymai:

- Būtina finansuoti **skaidrumo ir visuomenės dalyvavimo** intervencijas, kurios duoda naudą ilgalaikiu laikotarpiu: kova su korupcija, valdžios skaidrumas, informacijos prieinamumas, visuomenės dalyvavimas;
- Įgyvendinti **systemines reformas** padėtų inovatyvios intervencijos: pvz., specialieji padaliniai (angl. task forces) reformoms sudaryti ir įgyvendinti;
- **Viešųjų paslaugų tobulinimas** reikalauja sisteminių (pvz., reformos), organizacinių (ne tik IT, bet ir orientacija į vartotoją ir bendras paslaugų valdymas), taip pat geresnių kompetencijų asmeniniu lygiu;
- **Stiprinant valstybės tarnybą, svarbi yra orientacija į rezultatus**, atitikimas **strateginiams tikslams** ir tinkamas intervencijų **derinys** visais lygmenimis;
- Taikyti **inovatyvius valstybės tarnautojų mokymo** organizavimo būdus: pvz., mokymosi čekiai / kuponai valstybės tarnautojų mokymui, kurie prisidėtų prie jų motyvacijos

10. Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas (2)

Partnerių pasiūlymai:

- Daugiau dėmesio skirti **kokybiško visuomenės dalyvavimo valdyme mechanizmų** kūrimui ir įgyvendinimui;
- Parinkti tinkamus, į **siekiamą pokytį orientuotus rodiklius**, taip sumažinant riziką, jog rodikliai bus pasiekti tik formaliai;
- Svarbu užtikrinti tarnautojų mokymų kokybę, mokyti ir rengti juos **valdyti pokyčius**;
- Sudaryti galimybes naudoti **mokymų „čekius“ kaupiamuoju būdu**, siekiant užtikrinti geresnę mokymų kokybę ir turinio atitikimą tarnautojų poreikiams;
- **Derinti** tarnautojų mokymą „čekio“ principu ir institucijų lygmeniu;
- Kurti **aukštesniąją valstybės tarnybą**, kuri būtų **apsaugotą nuo politizavimo**;

Ačiū už dėmesį!